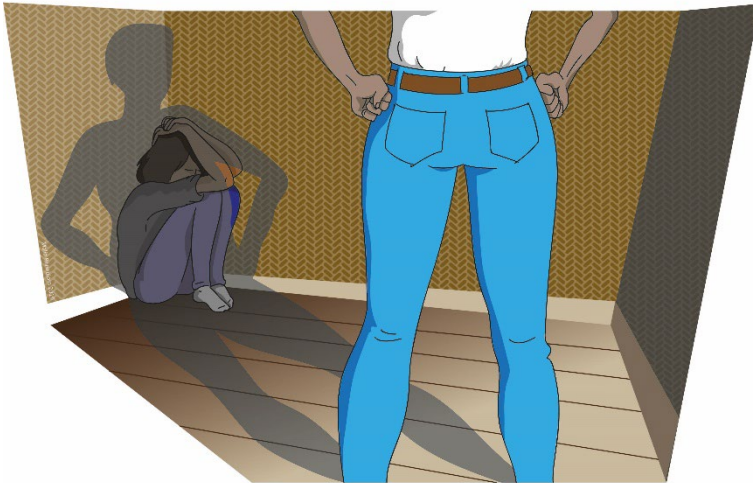

Våld i nära relationer

- koppling till ohälsa

"Våld är varje handling riktad mot en annan person, som genom denna handling skadar, smärtar, skrämmer eller kränker, får denna person att göra något mot sin vilja eller avstå från något den vill"

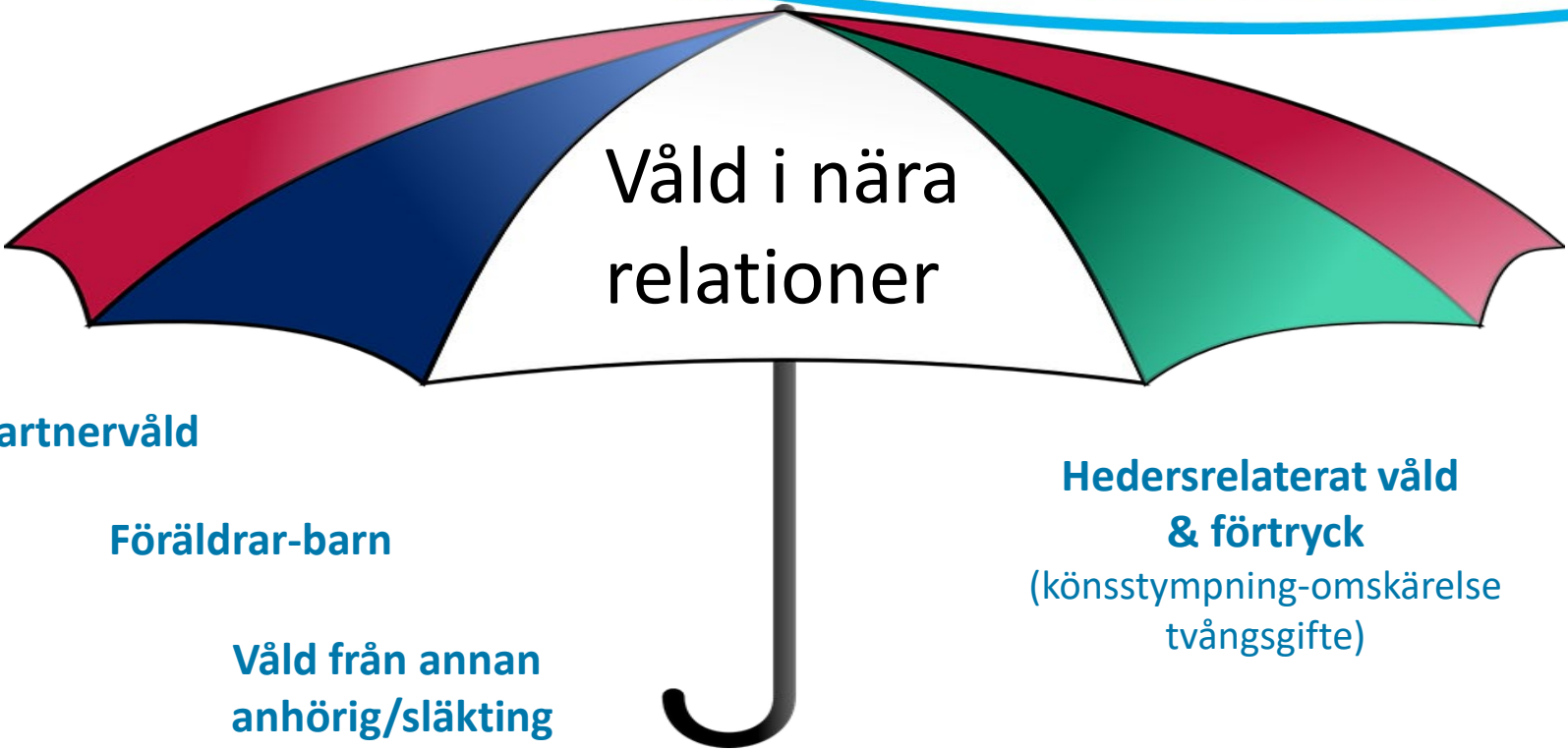
(Per Isdal)

Med våld i nära relation
avses att den våldsutsatta har,
eller har haft, en nära relation
eller beroendeförhållande till
förövaren.

Våld i nära relation kan vara...

- **Psykiskt våld** – makt, kontroll, kränkningar, hot, förnedra, ignorera, otrohet, inkl. **latent våld** – hot genom kroppshållning, rörelsemönster, tystnad...
- **Fysiskt våld** – sparkar, slag, bränna, bita, ta stryptag ...
- **Materiellt våld** – våld som går ut över saker, slå sönder, förstöra ägodelar, kläder
- **Sexuellt våld** – oönskad beröring, påtvingat sex, sadistiska handlingar...
- **Ekonomiskt våld** – kontroll av lön, barnbidrag, tar över betalkort & koder, kräver redovisning på allt...
- **Digitalt våld** – sker via meddelanden eller inlägg på digitala kanaler eller sociala plattformar. Handlar ofta om sexuellt våld och drabbar oftare yngre personer.
- **Försummelse** – man undanhåller grundläggande behov för en person som är i beroendeställning.... t ex mediciner, hjälpmedel osv.

Våld i nära relationer

Partnervåld

Föräldrar-barn

**Våld från annan
anhörig/släkting**

**Hedersrelaterat våld
& förtryck**

(könsstympning-omskärelse
tvångsgifte)

Extra sårbara: sjuka, äldre, HBTQI, funktionsnedsättningar

Hedersrelaterat våld och förtryck

- Våldet och förtrycket utövas kollektivt
- Våldet kan riktas mot både kvinnor och män
- Normer om "oskuld" och kyskheter i fokus
- Inkluderar tvångsäktenskap, barnäktenskap, könsstympning
- Mer om hedersrelaterat våld och förtryck hittar du på www.hedersförtryck.se

Från privat till offentlig angelägenhet...

- betraktades som en avvikande företeelse av privat karaktär (hustrumisshandel). Inget man pratar om med andra...
- utövas av personer med missbruksproblem och/eller psykisk sjukdom. Trodde de flesta...

Detta har medfört att ...

- våldets strukturella karaktär har dolts
- frågan har inte tagits upp i nationella och internationella politiska och offentliga samtal.

Senaste 30 åren har en utveckling skett både i Sverige och internationellt.

- strukturellt problem som berör alla i samhället. Det är även ett folkhälsoproblem.

Regeringen – Socialstyrelsen

6:e jämställdhetspolitiska delmålet

Att mäns våld mot kvinnor ska upphöra.

Kvinnor, män, flickor och pojkar ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.

Nationell strategi

Regeringen har beslutat om en nationell strategi som pågår mellan åren 2017–2026 för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor och vålds i nära relationer.

Den 16 juni 2021 presenterade regeringen ett nytt åtgärdspaket med 40 punkter för att intensifiera arbetet

Våld och hälsa

En befolkningsundersökning till 10 000 män och 10 000 kvinnor som erbjöds delta i en enkät och registerundersökning för att studera utsatthet för våld i ett livstidsperspektiv och olika indikatorer på ohälsa.

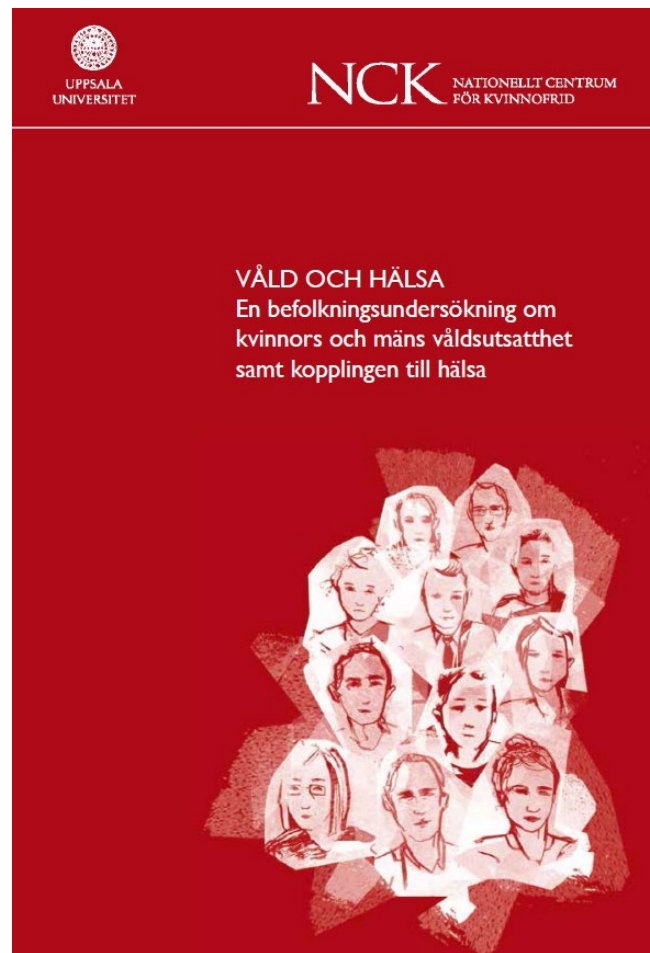
Detta framkom bl a:

Tydlig koppling mellan våldsutsatthet och fysisk/psykisk ohälsa senare i livet.

Dubbelt så vanligt med depression bland våldsutsatta jämfört med ej våldsutsatta.

Mer än var fjärde kvinna som någon gång hade utsatts för våld visade tecken på posttraumatisk stressyndrom (PTSD).

forts...

Forts.

- 20 % av kvinnorna och 8 % av männen är utsatt för upprepat och systematiskt psykiskt våld (aktuell/tidigare partner)
- 10 % av barnen har upplevt våld i hemmet någon gång, 5 % av dessa upplever det ofta
- Kvinnor och flickor är i betydligt högre grad än män och pojkar utsatta för allvarligt sexuellt och psykiskt våld och allvarligt våld i nära relationer
- 46 % av kvinnorna i undersökningen har utsatts för allvarligt sexuellt, fysiskt eller psykiskt våld någon gång i sitt liv

Vanliga kroppsliga symtom bland våldsutsatta kvinnor

- Mag-tarmproblem 2-4 ggr vanligare
- Kroniska smärtor 2-3 ggr vanligare
- Kroniska gynekologiska smärtor 2-3 ggr vanligare

Andra konsekvenser...

- Försämring av kroniska sjukdomar
- Terapieresistenta tillstånd
- Långa sjukskrivningar
- Missbruk

Barnfridsbrott - ny lagstiftning från 1 juli 2021

Mer än 200 000 barn i Sverige (4 900 barn i Västernorrland) lever i hem där det förekommer olika former av våld.

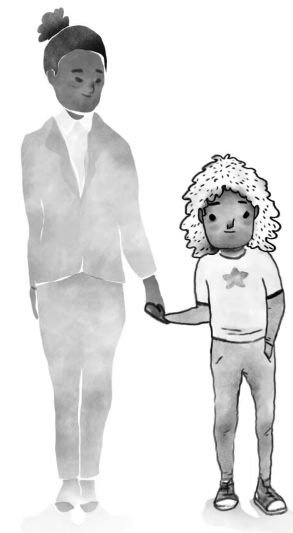
Forskning visar att ett barn som upplever/bevittnar våld löper ökad risk för att drabbas av fysisk och psykisk ohälsa på både kort och lång sikt.

För att stärka det straffrättsliga skyddet för dessa barn har regeringen infört ett **barnfridsbrott**.

Innebär att det blir straffbart att utsätta ett barn för att bevittna/uppleva vissa brottsliga gärningar, såsom vålds- och sexualbrott, i nära relation.

Nationellt centrum för kunskap om våld mot barn
[Barnafrid - Linköpings universitet \(liu.se\)](https://www.ln.se/barnafrid)

Särskild företrädare

Företräder barnet i rättsprocessen
och ger information om det som sker

Inblandade i våldsbrottet (grundmålet)

Barnet har rätt till skadestånd
och kan vittna utan
föräldrarnas medgivande

Ungas våld i relationer

Den första större svenska studien kom i april 2021.

Det är Sibel Korkmaz's avhandling om våld i ungas relationer (15 – 19 år).

Den visar att...

- **60 % har varit utsatta för någon form av fysiskt, psykiskt eller sexuellt våld av en partner i en kärleksrelation**
- Tjejer rapporterar upprepade utsatthet, killar "enstaka gång"
- Tjejer mer utsatta för sexuellt våld
- Hemmet och skolan är den vanligaste platsen
- Fler vittnar om vuxna som inte agerar trots att de vet
- Sociala medier ger förövaren möjlighet att fortsätta utöva kontroll efter relationen är slut

Nya arenor...

I takt med teknikutvecklingen hittar förövare nya arenor att utöva våld på.

Med hjälp av telefoner och datorer finns stora möjligheter att förfölja, hota, skrämma och övervaka sin partner.

Den yttersta konsekvensen av våld i nära relation är död

Var tredje vecka dödas en kvinna av en man som hon har eller har haft en nära relation med. Så ser genomsnittet ut i Sverige. Så gott som samtliga offer hade varit i kontakt med vården vid flera tillfällen!

Våren 2021

5 kvinnor i Sverige blev dödade av sin sambo eller partner på bara tre veckor.

Även förövaren hade ofta varit i kontakt med vården innan mordet skedde. Ibland tog förövaren sitt eget liv efteråt.

Våld i nära relationer kostar Sverige 45 miljarder/år

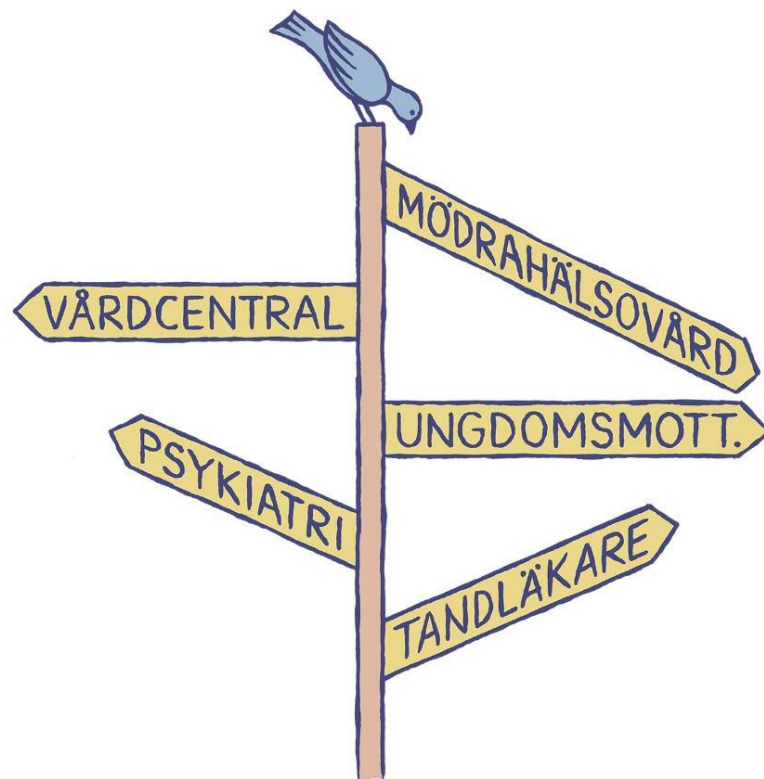
Västernorrland ca 1 miljard/år

Ekonomiska produktionsförluster, hälsovårdskostnader, kostnader för rättsväsende/processer och för sociala välfärdssystemet, personliga kostnader för de utsatta samt stöd- och skyddsinsatser

Siffrorna kommer från Europeiska jämställdhetsinstitutets (EIGE) beräkningar

Hälso- och sjukvårdens ansvar?

Personer som utsatts för våld i nära relation söker ofta vård av vitt skilda anledningar!

De flesta söker inte vård akut på grund av kroppsskador, utan på grund av annan ohälsa som t ex mag-, rygg- eller huvudsmärta, sömnsvårigheter eller nedstämdhet.

Vi möter dem överallt i vården.

Att vara utsatt för våld är varken en diagnos eller en sjukdom, men *orsakar ofta* allvarliga hälsomässiga konsekvenser!

Film från intranätet:

<https://intranat.rvn.se/sv/information-och-arbetssatt/vardens-arbetssatt/vald-i-nara-relationer/>

Konsekvenser av våld i nära relation - ohälsa

Långvariga smärttillstånd

Mag-tarmproblem

Hjärtklappning, bröstsmärta

Gynekologiska smärttillstånd
Sexuellt överförbara infektioner

Psykosomatiska symtom:
stickningar, domningar, yrsel,
svimningskänsla, trötthet,
illamående

Uttalade graviditetsbesvär
Graviditetskomplikationer
Förlossningsrädsla

Tandvårdsrädsla

Långa sjukskrivningar

Behandlingsresistenta tillstånd och
försämring av kroniska sjukdomar

För tidig död

Självskadebeteende
Ångest - Depression

Sömnstörningar
Ätstörningar

Själv mordstankar/-försök

Posttraumatiskt stressyndrom

Alkoholrelaterade problem

Riskfylld livsstil som t ex missbruk,
destruktivt sex

BARNEN!

Citat från en kvinna på Instagram i april 2022

Jag är övertygad om att det psykiska våldet sätter betydligt större skada på kroppen rent fysiskt än vad slag gör. Jag har insett att jag idag fortfarande spänner mig på ett visst sätt när min kropp "minns" viss behandling, vissa ord, ett visst kroppsspråk eller något annat som jag varit utsatt för....trots att det inte är vederbörande som jag står inför. Jag får bl a spänningshuvudvärk och ryggont. Vet t o m att jag får det av mina mardrömmar som jag fortfarande lever med...snart 30 år senare.

Lagar/föreskrifter som styr arbetet...

Att främja en god hälsa på lika villkor anges i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) och tandvårdslagen (1985:125).

Socialstyrelsens föreskrifter om våld i nära relation, september 2014 - första gången riktade till hälso- och sjukvård samt tandvård!

SOSFS 2014:4

Ansvar för hälso-och sjukvården & tandvården

- Identifiera - ställa frågan
- Lyssna, ställa följdfrågor
- Bedöma risk och informera om koppling till ohälsa
- Barn som upplever våld – gör orosanmälan!
- Dokumentera säkert
- Om behov finns - slussa vidare till någon som har kompetens att erbjuda stöd

Handläggare
Maria Jakobsson (mjn050)

Fastställare
Anders Sylvan (asn130)

Gäller för
Regiongemensamt

Dokumenttyp
Riktlinje

Giltigt till och med
2022-02-03

Reviderat
2020-08-03

Granskare
Anna-Lena Lundberg (blg010), Lena Berglund Friberg (lfn003), Monasofi Wallinder (mwn007)

Fastställt
2019-01-12

Reviderat
2020-08-03

Dokumentnr / Version
373504 / Version 2

Processägare

Granskare
Anna-Lena Lundberg (blg010), Lena Berglund Friberg (lfn003), Monasofi Wallinder (mwn007)

Ytterligare information
Ersätter Vårdprogram fastställt
2012-06-07 Dnr
2031/73359/Version1

Våld i nära relationer

Inledning

Det finns ett starkt vetenskapligt stöd för att utsatthet för fysiskt, psykiskt och sexuellt våld påverkar hälsan negativt. En korrekt anamnes är en förutsättning för en patientsäker vård. Därför måste våld i nära relationer uppmärksammas.

Denna riktlinje utgår från [Socialstyrelsens föreskrift SOSFS 2014:4 "Våld i nära relationer"](#).

Personal inom hälso- och sjukvården och tandvården bör ha kunskap om våld och andra övergrepp av eller mot närstående. Rekommendationen är att personal genomgår basutbildning via [Webbutbildning – webbkurs om våld](#).

De patientnära verksamheterna har ansvar för att:

- Förebygga våld
- Identifiera patienter som utsatts för, eller bevittnat våld
- Ge adekvat medicinskt och psykosocialt omhändertagande
- Göra korrekt och patientsäker dokumentation
- Samverka med och hänvisa till andra berörda aktörer
- Anmäla till kommunens socialtjänst när barn (0-18 år) misstänks fara illa eller far illa på grund av att de har upplevt eller bevittnat våld

Våld i nära relationer ger såväl akuta som kroniska skador av både fysisk och psykosocial natur. Våldserfarenheter har stor negativ påverkan på hälsa och livskvalitet samt att våld kan vara en bakomliggande orsak till många olika symtom och sjukdomar.

Begreppet våld i nära relationer inkluderar alla slags relationer mellan närstående. Det kan gälla parrelationer, syskonrelationer och andra familje- och släktrelationer. Den vanligaste formen av våld i nära relationer utövas av en man mot en kvinna som mannen har eller har haft ett förhållande med. Våld i nära relationer kan även ta sig uttryck i hedersrelaterat våld och förtryck. Särskilt sårbara grupper är äldre kvinnor, kvinnor med utländsk bakgrund, kvinnor i missbruksmiljöer, ungdomar, personer med funktionsnedsättning samt HBTQ-personer.

Utskrivet av

Utskriftsdatum
2020-08-03

Observera att ett utskrivet dokument kan vara inaktuellt, det gällande finns alltid på intranätet

Page 1 of 7

Våld i nära relation

Riktlinje för RVN

fastställd 2017-06-15

(senast rev. augusti 2020)

Visar på hälso- och sjukvårdens
och tandvårdens ansvar
med utgångspunkt bl a från
SOSFS 2014:14

”Att fråga om våldsutsatthet som en del av anamnesen”

Vården ska så tidigt som möjligt identifiera våldsutsatthet och erbjuda god vård!

Genom att fråga visar man ...

- att våldsutsatthet är ett hälsoproblem
- att samhället inte kan acceptera att någon utsätts för förtryck och våld
- att det finns kompetens och beredskap inom vården för att hantera problemet och hjälpa patienten

Våld i nära relation kostar stora summor pengar både för vården och samhället i stort.

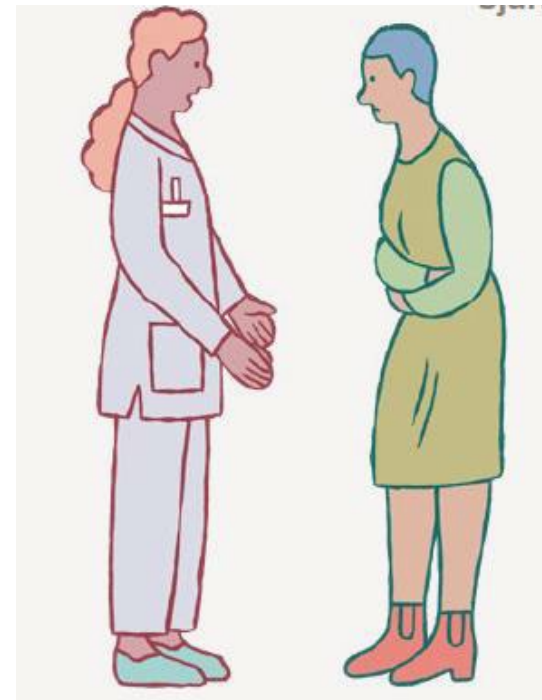

Hur ska man fråga?

- Enskildhet – dialog – bekräftelse
- Tydlighet vad man menar med våld
- Förformulerade frågor...
- Tolk vid behov – aldrig närstående!

Svårt att fråga...

- Obehagligt
- Saknar kunskap
- Tidsbrist
- Brist på rutiner
- Oro för att förstöra ett upparbetat förtroende
- Egna erfarenheter av våld

Det underlättar att svara

om det framgår...

- att frågan ställs till alla
- att tystnadsplikt gäller (dold dokumentation)
- att våld påverkar hälsan
- att patienten bekräftas
- att risk bedöms vid behov
- att information om möjlighet till hjälp ges (även om patienten svarar nekande)

Anmäla oro för barn

Vem är anmälningsskyldig?

Alla vuxna **rekommenderas** att anmäla oro för att barn far illa till socialtjänsten.

Du som arbetar inom hälso- och sjukvård och tandvård är dock **skyldig** enligt 14 kap. 1 § SoL, att **genast** anmäla om du i ditt arbete får vetskap om eller misstänker att ett barn fara illa.

Tidsperspektivet är viktigt för barn!

Det gäller även uppgifter som du har fått ta del av genom en annan person eller obestyrkta uppgifter som ger indikationer på att ett barn far illa.

Det kan handla om vuxna patienter som söker för skador uppkomna av våld eller berättar om förhållanden hemma som tyder på att ett barn far illa.

Anmäla vuxen

Uppmana till att göra polisanmälan. Sjukvårdspersonal har alltid rätt att göra polisanmälan om den vuxna patienten gett sitt samtycke.

Vid grövre brott (minst ett års fängelse) kan vårdpersonal anmäla utan samtycke från patienten – ring gärna polisen 11414 för att rådgöra.

Om den våldsutsatta har barn/det finns barn i hemmet

- alltid en orosanmälan till socialnämnden!

Om du är osäker - kontakta Barnahus i Västernorrland, tel 060-19 84 12.

<http://www.barnahusvasternorrland.se/valkommen-till-barnahus/om-oss/>

Nytt utbildningsmaterial för hälso- och sjukvård

Syftet med utbildningsmaterialet är att ge kunskap om hur våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck kan yttra sig och vilka konsekvenser det kan få för hälsan samt på vilket sätt det kan uppmärksammas.

Materialet är också tänkt som stöd i att se över rutiner, arbetssätt och förhållningssätt i mötet med dem som kan ha erfarenhet av våld.

[Våld i nära relationer och hedersrelaterat våld - ett utbildningsmaterial för hälso- och sjukvården och tandvården \(socialstyrelsen.se\)](https://socialstyrelsen.se/utbildning/utbildningsmaterial/utbildningsmaterial-for-halso-och-sjukvarden-och-tandvarden)

Oktober 2021

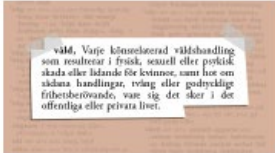
Webbkurs om våld

- En webbaserad introduktionskurs med grundläggande kunskap om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer
- Används av yrkesverksamma inom vård, omsorg, socialtjänst, skola och rättsväsende
- Ger kunskap om våldets uttryck
- Ger kunskap om förhållningssätt i samband med att ställa frågan och hur man bemöter svaret
- Även privatpersoner använder den
- Kostnadsfri

www.webbkursomvald.se

En introduktionskurs om
**MÄNS VÅLD MOT KVINNOR OCH VÅLD
I NÄRA RELATIONER**

KAPITEL

	Kapitel 1 DEFINITION AV VÅLD SAMT VÅLDETS OMFATTNING
Lektion 1.1 Vad är våld?	STARTA LEKTIONEN
Lektion 1.2 Våldets omfattning	STARTA LEKTIONEN
	Kapitel 2 VÅLDETS UTTRYCK OCH KONSEKVENSER
Lektion 2.1 Våldets uttryck	STARTA LEKTIONEN
Lektion 2.2 Våldets konsekvenser	STARTA LEKTIONEN
	Kapitel 3 VÅLDETS MEKANISMER - NORMALISERING OCH UPPBROTT
Lektion 3.1 Normaliseringsprocessen	STARTA LEKTIONEN
Lektion 3.2 Uppbrottsprocessen	STARTA LEKTIONEN
	Kapitel 4 SAMHÄLLET'S ANSVAR
Lektion 4.1 Samhällets ansvar	STARTA LEKTIONEN
Lektion 4.2 Den yrkesverksammas ansvar	STARTA LEKTIONEN

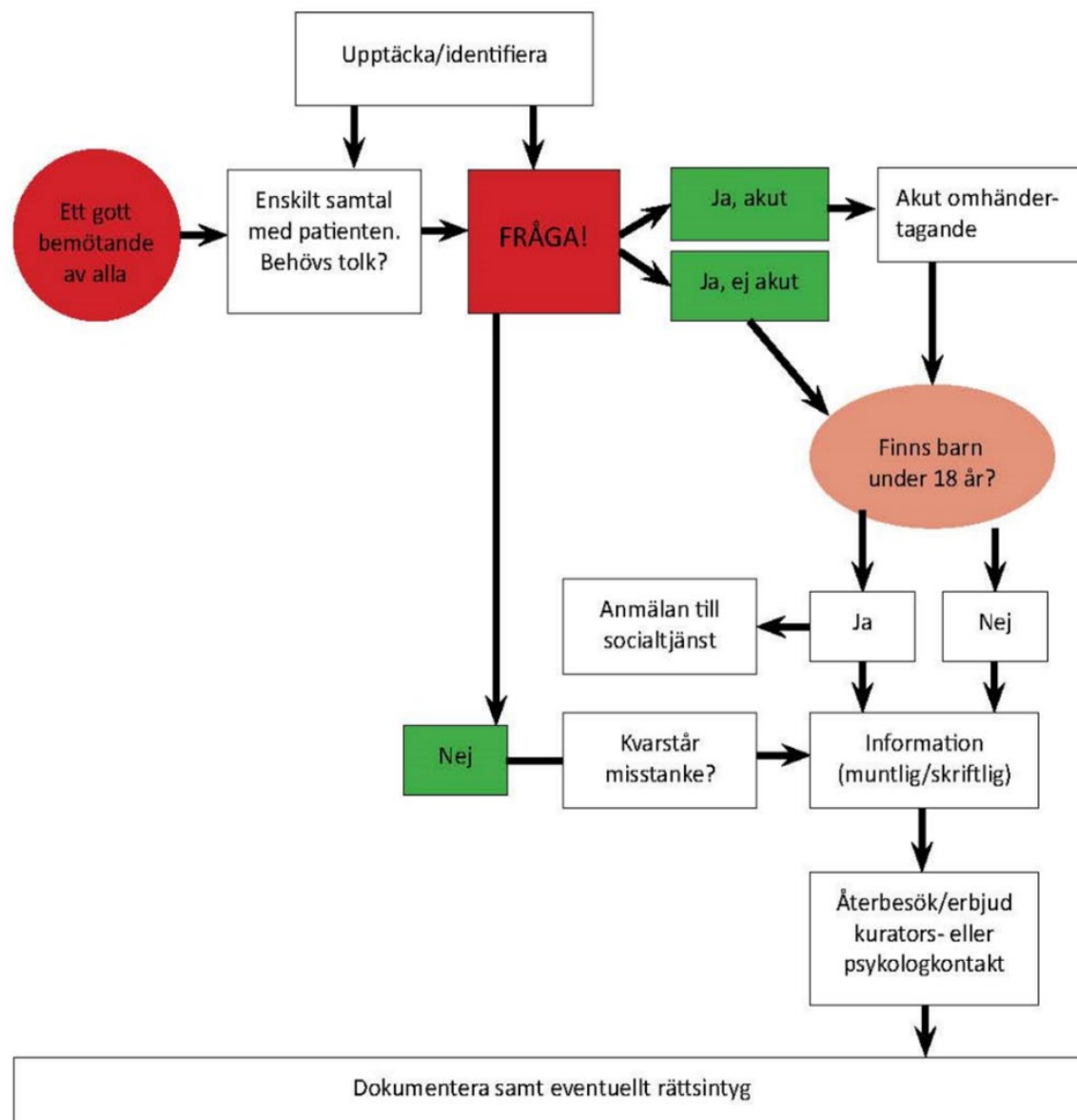
Kunskap om att fråga

Hur? När? Vem?

Våld i nära relationer - RVN Intranät

- kort med förslag på frågor
- liten folder med bra kontaktuppgifter att lämna till den som svarat ja men inte är behöver hjälp direkt
- affischer till väntrummen
- små kort att lämna till patienterna

med mera...

Menprövning direktåtkomst (MEN)

Säkerställa att information för vården, som bedöms vara risk för patient, för personal eller för annan/närstående inte visas i Journal via nätet (1177)

- En anteckningstyp i NCS Cross som berör samtlig personal
- Innehåller 5 olika termer: **våldsutsatthet**, tredje person, tidiga hypoteser, försegling direktåtkomst och blockering vårdnadshavare
- Anteckning under MEN visas inte i Journal via nätet
- Anteckningstypen finns i NCS Cross vårdform Mottagning på respektive sektion

Kvinnofridslinjen 020-50 50 50

För den våldsutsatta dygnet runt

Men även vårdpersonal kan ringa för stöd o konsultation!

Uppgifter om stödresurser i hela Sverige

Uppgifter om myndigheter och organisationer både lokalt och nationellt

<https://kvinnofridslinjen.se/sv/>

Webbstöd för vården

Nationell kunskapsplattform om våld i nära relationer/mäns våld mot kvinnor riktad till vården

<http://www.nck.uu.se/kunskapsbanken/webbstod-for-varden>

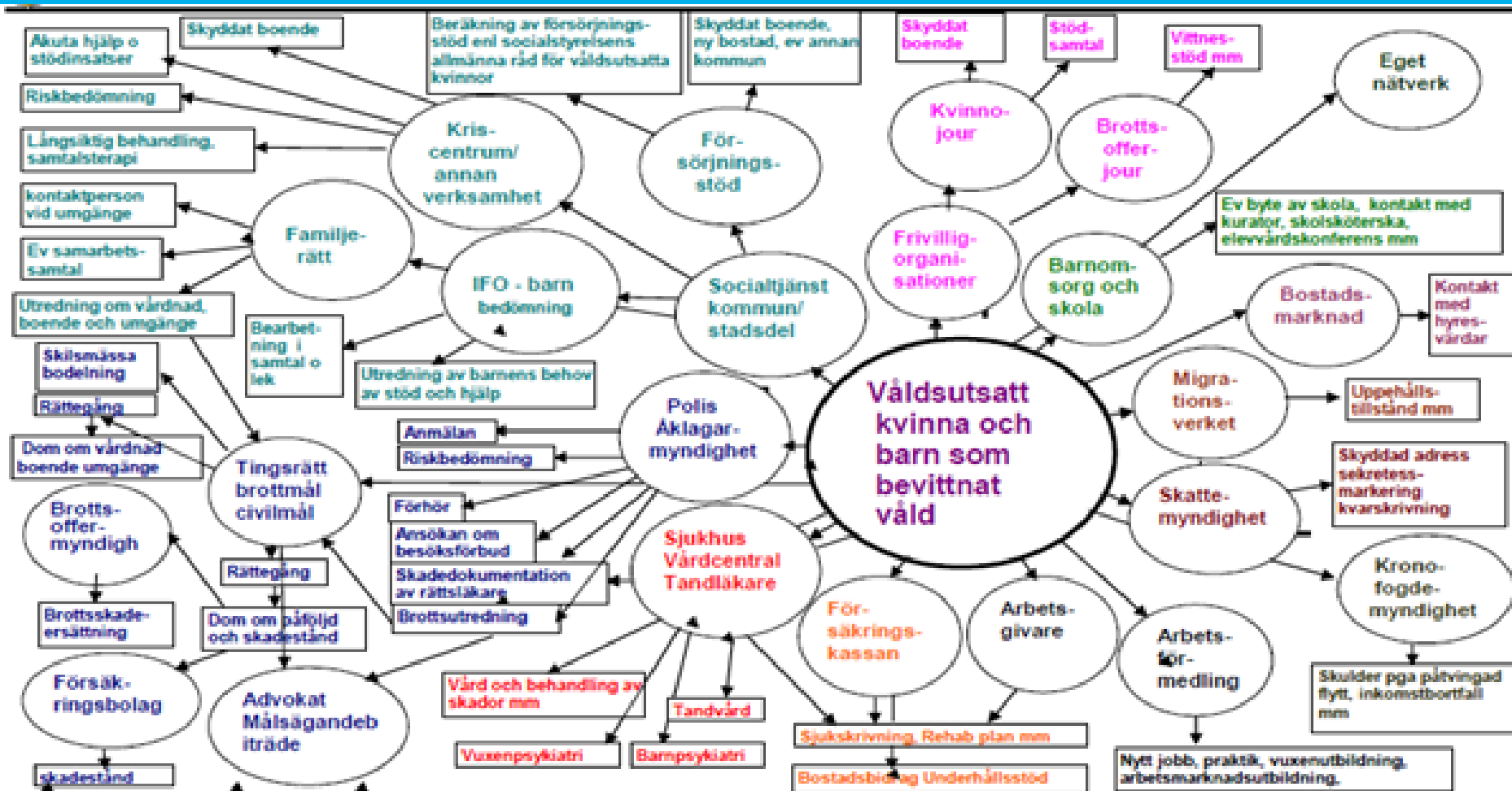
Hedersrelaterat våld och förtryck

Nationella stödtelefonen 010-223 57 60

Är du yrkesverksam behöver råd och konsultation i situationer där barn och vuxna är utsatta, eller som du riskerar att utsättas för hedersrelaterat förtryck, våld, barnäktenskap, tvångsäktenskap och könsstympning? Telefonen är bemannad helgfria vardagar, måndag till fredag, kl. 09:00-16:00.

www.hedersfortryck.se Här finns bra stöd och webbkurser m m.

Myndighetskontakter som en kvinna kan behöva ha då hon utsatts för våld i nära relation

Vem ansvarar för vad?

Socialtjänsten

Skydd och stöd till
våldsutsatta vuxna och
barn
Behandlingsinsatser
- även till förövare

Hälso- och sjukvården tandvården

Identifiera
Undersöka
Behandla
Spårsäkra
Göra utlåtande
Krisbearbetning
Dokumentera säkert

Rättsväsendet

Förhör
Förundersökning
Insamling av bevis
Rättslig process
Skyddsbehov

Västernorrland mot Våld | Lämnat

Västernorrland mot våld

HÄR FINNS HJÄLP

90 %

Återställ

PANIK-LÄMNA SIDAN

StartLämnaSlutaHjälpaTyper av våldResurscentrumVåldsförebyggande arbeteIntranät

Lämna

Du har rätt till ett liv utan våld. Alla kvinnor, män, flickor och pojkar ska ha samma rätt och förutsättningar till kroppslig integritet.

→

Sluta

Det är du som utövare som är ansvarig för att våldet ska upphöra. Det finns hjälp att få för att förändra ditt beteende.

→

Hjälpa

Du som närstående har en viktig roll när det gäller att bidra till att våldet upphör. Att våga ställa frågan kan rädda liv.

→

Västernorrland mot våld

I Sverige finns en nationell strategi för att motverka och förebygga mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer.

Den nationella strategin förverkligas genom en regional handlingsplan för arbetet och har fyra målsättningar:

1. Ett utökat och verkkningsfullt förebyggande arbete mot våld
2. Förbättrad upptäckt av våld samt starkare skydd och stöd för våldsutsatta kvinnor och barn
3. Effektivare brottsbekämpning
4. Förbättrad kunskap och metodutveckling.

Den regionala handlingsplanen är framtagen i samverkan mellan Härnösands kommun, Kramfors kommun, Sollefteå kommun, Sundsvall kommun, Timrå kommun, Ånge kommun, Örnsköldsviks kommun, Polisen, Åklagaren, Region Västernorrland, Kriminalvården, Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen samt Migrationsverket.

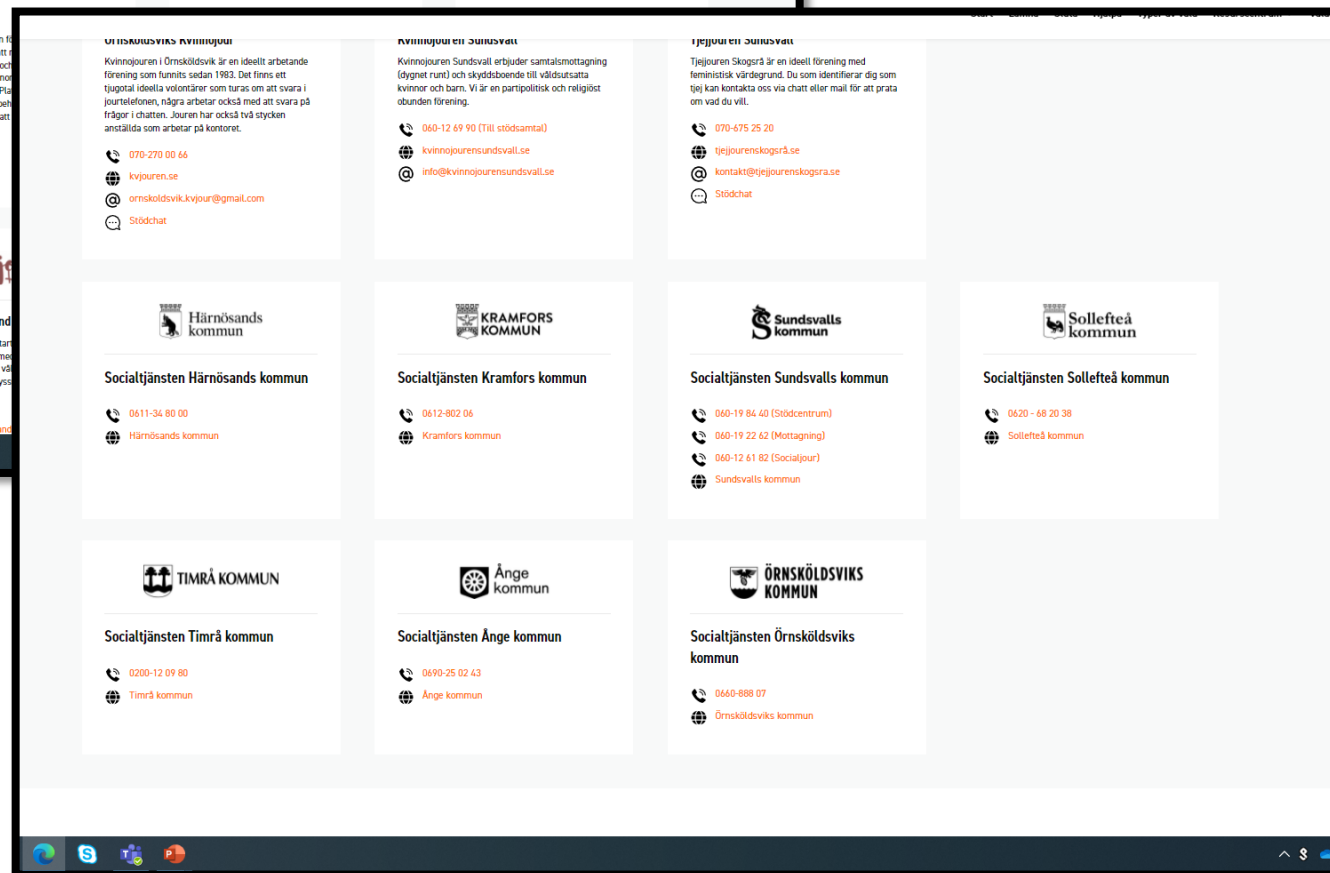
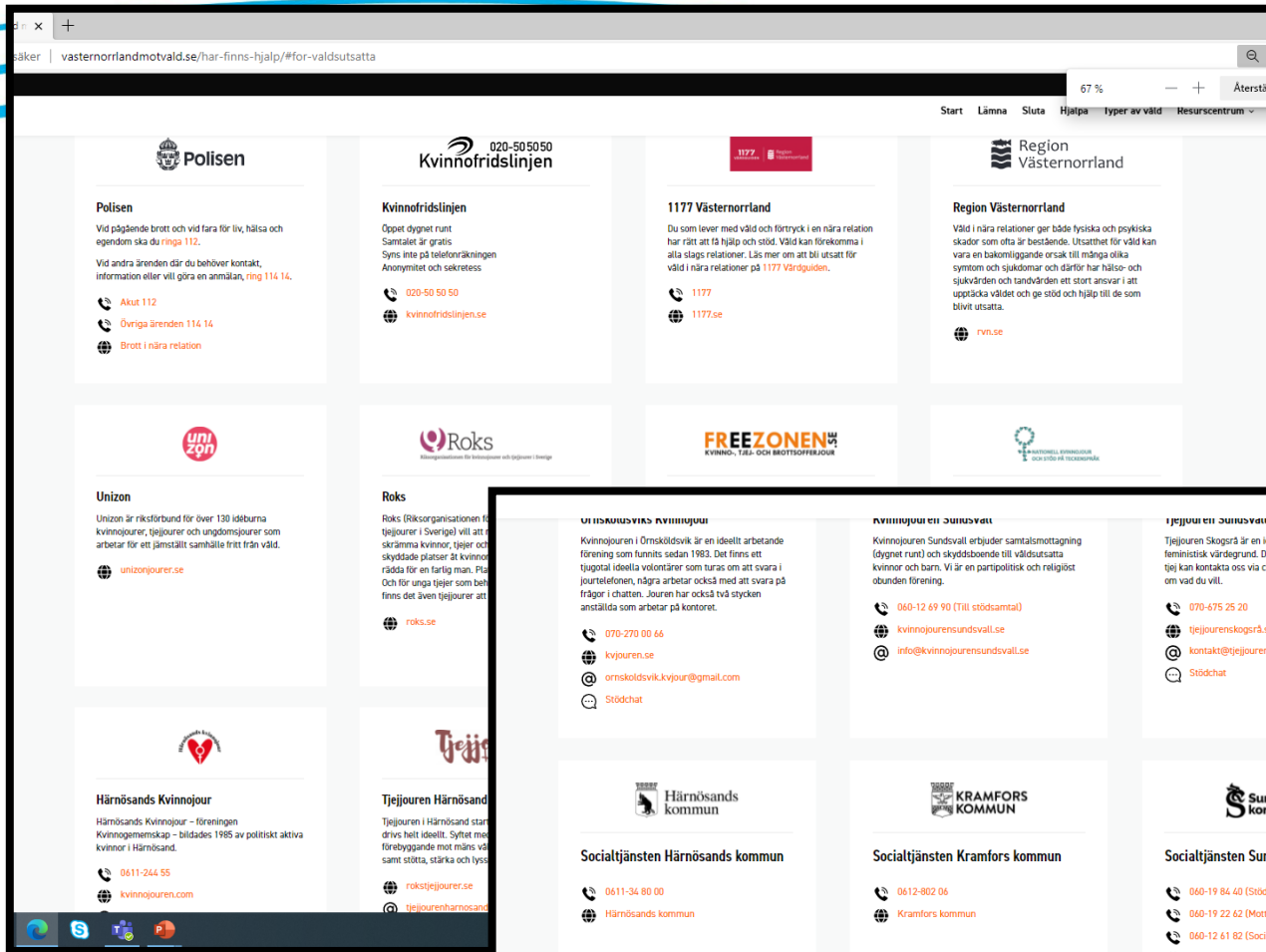
Resurscentrum mot Hedersrelaterat våld och förtryck

Resurscentrum syftar till att barn och vuxna i Västernorrland som utsatts för eller riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck, barnäktenskap, tvångsäktenskap, och könsstympning ges tillgång till specialiserat och anpassat stöd av god kvalitet. Barns bästa ska vara i fokus under arbetet.

Resurscentrums mål är att samla länets resurser för att motverka och förebygga hedersrelaterat våld och förtryck. Det handlar om att samverka för att synliggöra utsattheten, tillgodose att yrkesverksamma har god kompetens och tillgång till verkkningsfulla metoder och rutiner för samverkan, samt att utsatta personer får

 Region
Västernorrland

www.rvn.se

Sammanfattning...

Att vara utsatt för våld är varken en diagnos eller en sjukdom,
men *orsakar ofta* allvarliga hälsomässiga konsekvenser!

- Lokala rutiner
- Diskutera på APT
- Säker dokumentation

www.webbkursomvald.se

www.vasternorrlandmotvald.se

TACK!

Kontakt RVN:

Maria Jakobsson,
processledare
maria.jakobsson@rvn.se
070-379 40 22